

Оксана Романівна ЗАХІДНА

к.е.н., доцент, Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4964-3472>
e-mail: oksana.zaxidna@gmail.com

Марина Юріївна КВАСНЮК

студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0840-7924>
e-mail: Selivanovamarina599@gmail.com

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

У статті розглянуто теоретичні засади управління фінансового забезпечення закладів охорони здоров'я. Досліджено зміст поняття «фінансові ресурси закладів охорони здоров'я» та розглянуто нормативно-правову базу. Проаналізовано систему фінансування закладів охорони здоров'я України. Зроблено висновок, що особливо актуальним стає пошук додаткових джерел фінансування даної сфери. Висновки мають практичне значення і можуть бути реалізовані у діяльності органів державного управління з метою вдосконалення використання фінансування закладів охорони здоров'я.

Ключові слова: фінансові ресурси закладів охорони здоров'я, заклад охорони здоров'я, фінансове забезпечення, видатки на охорону здоров'я, страхова медицина

ВСТУП

Здоров'я населення є одним з основних факторів, які впливають на соціально-економічний розвиток країни. В Україні існує тенденція до підвищення рівня захворюваності, інвалідності та смертності, тому незадовільний стан здоров'я населення залишається однією з найгостріших соціальних проблем. Бюджетних коштів не вистачає для достатнього фінансування всіх складників системи охорони здоров'я. Внаслідок цього виникає проблема пошуку нових додаткових джерел фінансування та управління грошовими потоками.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано загальні методи наукового вивчення: для аналізу фінансування закладів охорони здоров'я – порівняльний аналіз та аналіз ретроспективних даних; у дослідженні сутності фінансових ресурсів охорони здоров'я та їх ролі – метод наукової абстракції; для дослідження зарубіжного досвіду – метод аналогій. Стосовно аналізу показників у медичній сфері використовувалися систематизація, узагальнення даних, порівняння, деталізація, графічні методи дослідження, тощо.

МЕТА роботи – аналіз формування і використання коштів закладами охорони здоров'я, а також оцінювання ефективності їх використання.

РЕЗУЛЬТАТИ

В Україні існує тенденція до підвищення рівня захворюваності, інвалідності та смертності, а тому незадовільний стан здоров'я населення залишається однією з найгостріших соціальних проблем. Основною метою діяльності системи охорони здоров'я є підвищення рівня життя населення. Відповідно перед державою постає завдання забезпечити в достатніх обсягах сферу системи охорони здоров'я належними фінансовими ресурсами. Брак фінансування сфери охорони здоров'я зумовлено недостатнім застосуванням державою своїх важелів впливу для підвищення якості та ефективності надання медичних послуг.

Забезпечення фінансування сфери охорони здоров'я без сумнівів є особливо важливим питанням сучасної системи охорони здоров'я. Всесвітня організація охорони здоров'я зі Світовим банком у 2019 р. аналізували реформи фінансування системи охорони здоров'я за 2016-2019 рр. На основі даного аналізу запропоновано головні напрями для продовження реформи у сфері охорони здоров'я:

- автоматизація надавачів медичних послуг;
- збільшення ролі місцевих органів самоврядування як власників закладів охорони здоров'я;
- впровадження стратегічних закупівель медичних послуг;
- запровадження електронної системи;
- розроблення чітко визначеного гарантованого пакета медичних послуг.

Обсяг коштів для реалізації програми медичних гарантій визначається Законом України про Державний бюджет України у розмірі не менше 5 % валового внутрішнього продукту України. Видатки на програму медичних гарантій є захищеними статтями видатків бюджету [3]. Аналізуючи останні дані, можемо зробити висновок, що динаміка у цій сфері з роками покращується.

Порівняно з 2020 р., видатки на охорону здоров'я у 2021 р. зросли на 36,8 % і становили 159,2 млрд грн. Передбачені Держбюджетом на 2021 р. видатки для МОЗ України включають фінансування апарату Міністерства (35,2 млрд грн), Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками (116,2 млн грн) та Національної служби здоров'я України (НСЗУ) (123,8 млрд грн). Стосовно Програми медичних гарантій, – на неї передбачено 123,5 млрд грн [2].

У Державному бюджеті на 2022 р. закладено 225 млрд грн. [3]. Порівняно з 2021 р. фінансування збільшено на 14,3 % [2].

За даними Міністерства фінансів за період січень-червень 2022 р. видатки загального фонду державного бюджету разом з трансфертами за 6 місяців здійснено в обсязі 82,2 млрд грн. Ця сума становить 85,8 % від-

носно планової. В умовах воєнного стану медицина, безсумнівно, залишається однією з пріоритетних галузей в формуванні державної політики.

Основну частину витратів спрямовано на реалізацію програми державних гарантій медичного обслуговування населення. У 2021 р. це було 123,5 млрд грн. Передбачено витрати на централізовану закупівлю лікарських засобів (10,3 млрд грн), на підготовку медичних кадрів (7,1 млрд грн), на громадське здоров'я і боротьбу з епідеміями (2,6 млрд грн), на вакцинацію від COVID-19 (2,6 млрд грн), на екстрену медичну допомогу (2,0 млрд грн). На рис. 1 зображено розподіл витратів НСЗУ за основними статтями витрат.

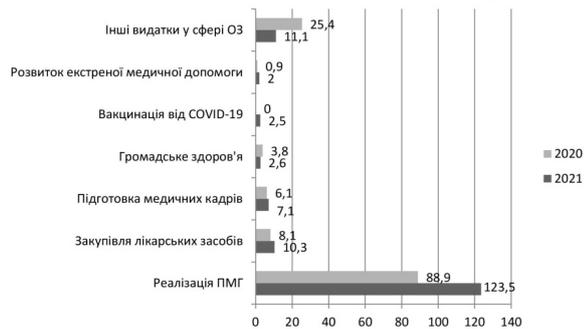

Рис. 1. Видатки Національної служби здоров'я України у 2020-2021 рр., млрд грн (складено автором за даними [4])

Бюджет Програми медичних гарантій збільшено на 34,6 млрд грн. Це пов'язано з тим, що до неї включено пакет вакцинації від COVID-19. Саме з 2020 р. під час пандемії держава збільшила витрати у сфері охорони здоров'я. Порівняно з 2020 р. витрати на цент-

ралізовану закупівлю ліків НСЗУ у 2021 р. зросли на 27,6 %, а витрати на розвиток системи екстреної медичної допомоги та модернізацію й оновлення матеріально технічної бази закладів охорони здоров'я зросли вдвічі. За словами влади, на медицину виділено максимально можливі в умовах сьогодення ресурси.

Державний бюджет 2023 р. буде складено з врахуванням колосальних збитків, які зазнає наша держава через повномасштабне воєнне вторгнення російської федерації на територію України. На охорону здоров'я плануються витрати у розмірі 175,7 млрд грн. Також ситуацію зі станом фінансування та функціонування системи охорони здоров'я України загострила проблема з пандемією COVID-19, яка досі лишається актуальною.

Аналіз наведених даних дає зрозуміти, що внаслідок реформи вдалося створити конкуренцію лише між комунальними закладами охорони здоров'я, хоча передбачалось конкуренція між медичними закладами різної форми власності.

Провівши аналіз офіційних даних Кабінету Міністрів України, можна зробити висновок, що за період 2018-2022 рр. витрати на охорону здоров'я зросли в реальному вираженні на душу населення. Одним з факторів, які вплинули на зростання стало зниження чисельності населення на 2,88 % протягом аналізованого періоду. Також простежується, що це зростання відбувається значно повільніше, ніж економічне зростання. Детальніше можемо переглянути динаміку фінансування охорони здоров'я у табл. 1.

Таблиця 1 – Динаміка фінансування сфери охорони здоров'я у 2018-2021 рр. (складено автором за даними [6])

	2018	2019	2020	2021
Реальні витрати на охорону здоров'я зі зведеного бюджету (млрд грн)	115,8	128,4	175,8	203,6
Витрати на охорону здоров'я (% ВВП)	3,3	3,3	3,0	3,0
Чисельність населення(млн)	42,3	42,0	41,8	41,6
Економічне зростання (динаміка реального ВВП, %)	3,4	3,2	3,7	3,4

З метою відновлення економіки скорочено загальні державні витрати, за рахунок чого загальний обсяг бюджетних коштів зменшився. Тож навіть у роки впровадження реформи фінансування системи охорони здоров'я суттєвих змін у пріоритетності бюджетного фінансування не відбулося. Невелике збільшення бюджету системи охорони здоров'я може відбутись завдяки дискреційним блоковим трансфертам, які є непрозорими, неефективними та опосередковано спрямованими на охорону здоров'я. Проте більш ефективним інструментом буде зниження рівня державного боргу та, як наслідок, вивільнення додаткових бюджетних коштів. Також є змога переглянути частку бюджету, яку зараз спрямовано у сферу судової влади та безпеки, коли це дозволять політичні та економічні умови.

ВИСНОВКИ

Після здійснення медичної реформи підхід до системи фінансування медичної сфери змінився. Перехід на фінансування бюджетних програм дозволив підвищити ефективність планування та витрат медичних закладів.

Всесвітня організація охорони здоров'я рекомендує

мінімальну частку витратів на охорону здоров'я у розмірі 5 %. Аналізуючи останні дані, можемо зробити висновок, що динаміка у цій сфері з роками покращується. Основну частину витратів спрямовано на реалізацію програми державних гарантій медичного обслуговування населення. Стосовно фінансування закладів охорони здоров'я, – з 2021 р. фінансування з Державного бюджету зросло на 14,3 %. У Державному бюджеті на 2022 р. закладено 225 млрд грн. Можна зробити прогноз, що Державний бюджет 2023 р. буде складено з врахуванням колосальних збитків, які зазнає наша держава через повномасштабне воєнне вторгнення російської федерації на територію України. На охорону здоров'я плануються витрати в розмірі 175,7 млрд грн.

Розраховано, що середня заробітна плата лікаря в Україні зросла на 30 % за перше півріччя 2022 р. Таку ситуацію зумовлено тим, що на початку 2022 р. урядом встановлено розмір базової заробітної плати медиком. Рівень оплати праці лікарів є на 6,5 % нижче за середній заробіток населення. Варто взяти до уваги, що цей відсоток скорочується.

Проаналізувавши офіційні дані Кабінету Міністрів України, можна зробити висновок, що за період 2018-

2022 рр. видатки на охорону здоров'я зросли в реальному вираженні на душу населення. Одним з факторів, які вплинули на зростання стало зниження чисельності населення на 2,88 % протягом аналізованого періоду.

Якість управлінських рішень у сфері охорони здоров'я залежить від повноти інформації, що використовують у процесі їх прийняття – чим повніша і дос-

товірніша інформація, тим глибша обґрунтованість і вища потенційна результативність управлінських рішень. У зв'язку з цим актуальним є питання про впровадження нової концепції інформаційного забезпечення охорони здоров'я, яка б стала підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень з формування й використання їх фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Гайдаш Д.С. Фінансування системи охорони здоров'я Польщі: досвід для України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 1 (47). С. 339–346.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» від 09.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» від 14.09.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>
4. НСЗУ: Порядок реалізації Програми медичних гарантій у 2021 році URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/poryadok-realizaciyi-programi-medichnih-garantij-u-2021-roci>
5. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України № 2168-VIII від 19.10.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References

1. Haidash D.S. Financing the health care system of Poland: experience for Ukraine. *Actual problems of public administration*. 2019. № 1 (47). pp. 339–346. (in Ukrainian).
2. Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2021" dated December 9, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (in Ukrainian).
3. Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2022" dated September 14, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (in Ukrainian).
4. NSHU: Procedure for implementing the Medical Guarantee Program in 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/poryadok-realizaciyi-programi-medichnih-garantij-u-2021-roci> (in Ukrainian).
5. On state financial guarantees of medical care for the population: Law of Ukraine No. 2168-VIII of October 19, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (in Ukrainian).
6. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian).

Oksana ZAKHIDNA

PhD in Economics, Associate Professor, Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4964-3472>
e-mail: okšana.zaxidna@gmail.com

Maryna KVASNIUK

student, Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0840-7924>
e-mail: Selivanovamarina599@gmail.com

ANALYSIS OF FINANCIAL SECURITY OF HEALTH CARE IN UKRAINE

The paper examines the theoretical principles of managing the financial support of health care institutions, in particular, the economic essence and sources of their formation. The content of the concept of "financial resources of health care institutions" was studied and the legal framework was considered, which is mainly formed in accordance with the principles and priorities of the state health care policy defined by the Constitution of Ukraine, the Basics of legislation on health care and others adopted in accordance with them by acts of legislation regulating public relations in the field of health care. The financing system of health care institutions of Ukraine was analyzed. It was concluded that in the modern conditions of the development of the medical industry of Ukraine, the search for additional sources of health care financing is especially relevant. The necessity to improve the process of financing domestic healthcare system is substantiated. Condition of funding of healthcare facilities in Ukraine in recent years of medical reform was analyzed. It is determined that financing of healthcare system is one of the main priorities of the budget today, and the budgetary expenditures for "Health Care" in 2021 grew compared to 2020 due to changes in the mechanism of medical services provision. Important areas are ensuring the provision of highquality medical services for all citizens, increase in the salaries of doctors. Condition of implementation of the budgetary program of state guarantees of health care in 2021 was analyzed. Ways to improve the financing of the health care sector are proposed. Conclusions and proposals are of practical importance and can be implemented in the activities of state administration bodies in order to improve the formation and use of financial resources of health care institutions. It is determined that the process of financing of healthcare institution provided for the itemized distribution of budget funds for the maintenance of medical infrastructure, not the expenditures related to maintaining of health of every citizen and improving quality of life, the funds were used inefficiently and not for their intended purpose.

Keywords: financial resources of health care institutions, health care institution, financial support, health care expenses, insurance medicine